

نگاهی به موقعیت و جایگاه حقوق کیفری اقتصادی ایران

دکتر محمد صالح ولیدی (دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه آزاد اسلامی تهران)

قسمت سوم

مبحث اول: ضمانت کیفری قاچاق

تقسیم بندی مطالب این مبحث:

در بررسی سیاست جنایی تقنینی قانونگذار از حیث پیش بینی ضمانت‌های کیفری نقض قوانین و مقررات مربوط به قاچاق ملاحظه می‌شود که مقنن در این سیاست گذاری، ضمانت کیفری قاچاق کالا و ارز را که به انگیزه و قصد لطمه زدن به نظام اقتصادی کشور باشد، به مراتب سنگین تر از قاچاق کالا و ارز که به قصد سودبردن و فرار از پرداخت حقوق گمرکی و سود بازرگانی صورت می‌گیرد، در متن قانون مربوط پیش بینی کرده است؛ و به همین ترتیب، مجازات قاچاق کالا و ارز نسبت به تخلفات گمرکی به نسبت سنگین تر از جزای نقدی یا جریمه تخلفات گمرکی است. از طرف دیگر، در مواردی که موضوع قاچاق، کالای خاصی است، نظیر قاچاق مواد مخدر یا اسلحه یا نقض مقررات کیفری از قانون حفاظت و بهره برداری از جنگل ها و مراتع و نظایر اینها، قانونگذار، کیفر قاچاق این موارد را برحسب مورد در مقررات خاصی تعیین، پیش‌بینی کرده است، مگر در مواردی که صریحاً در قانون مربوط به کالای خاص، کیفر آن را به مجازاتهای مقرر در قانون مجازات مرتکبین قاچاق سال ۱۳۱۲ و اصلاحات بعدی آن احاله نموده است؛ که در این صورت، کیفر نقض قاچاق کالای خاص بر طبق مفاد حکم کیفر قاچاق مذکور در قانون مجازات مرتکبین قاچاق از طرف دادگاه معین خواهد شد. با امعان نظر در نکات فوق و نظر به نوع ضمانت های کیفری قاچاق کالا و ارز در متون جزایی، ضمانت های کیفری قاچاق را می‌توان به سه طبقه زیر تقسیم نمود:

۱ _ ضمانت‌های کیفری قاچاق کالا و ارز؛

۲ _ ضمانت های کیفری قاچاق کالاهای گمرکی؛

۳ _ ضمانت هایی کیفری تخلفات گمرکی.

گفتار اول

ضمانت های کیفری قاچاق کالا و ارز:

۱ _ مجازات قاچاق کالا و ارز موضوع قانون مجازات اخلاگران در نظام اقتصادی کشور:

همان گونه که قبلاً اشاره شد، مجازات قاچاق کالا و ارز چنانچه به قصد ضربه زدن به نظام جمهوری اسلامی ایران و یا به قصد اخلال در نظام اقتصادی کشور صورت گرفته باشد، مجازات مرتکب مستنداً به مواد (۱) و (۲) قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق ناظر به

حکم ماده (۲) قانون مجازات اخلاگران در نظام اقتصادی مصوب ۱۳۶۹/۹/۱۹، چنانچه عمل مرتکب در حد افساد فی الارض باشد، مرتکب به اعدام محکوم خواهد شد و در غیر این صورت، به حبس از پنج سال تا بیست سال محکوم می‌شود و در هر دو صورت، دادگاه به عنوان جزای مالی به ضبط کلیه اموالی که از طریق خلاف قانون به دست آمده باشد، حکم خواهد داد. به علاوه دادگاه می‌تواند علاوه بر جریمه مالی و حبس، مرتکب را به ۲۰ تا ۷۴ ضربه شلاق در انظار عمومی محکوم نماید. و به موجب تبصره یک ماده (۲) قانون مذکور: «در مواردی که اخلاص موضوع هریک از موارد مذکور در بندهای شش گانه ماده (۱) این قانون حسب مورد عمده یا کلان و یا فراوان نباشد، مرتکب به دو سال تا پنج سال حبس و ضبط کلیه اموالی که از طریق تخلف قانونی به دست آمده باشد به عنوان جزای نقدی محکوم خواهد شد.» ضمناً مجازات شروع به قاچاق کالا و ارز مشمول قانون مجازات اخلاگران در نظام اقتصادی، به موجب تبصره سوم از ماده (۲) این قانون، یک سال تا سه سال حبس و پانصد هزار ریال تا پنج میلیون ریال جزای نقدی و مجازات شروع به جرم قسمت اخیر این ماده، شش ماه تا دو سال حبس و دویست و پنجاه هزار ریال تا دو میلیون و پانصد هزار ریال جزای نقدی است و مجازات شروع به جرم موضوع تبصره یک این ماده شش ماه تا یک سال و نیم حبس و دویست هزار ریال تا یک میلیون ریال جزای نقدی است.

به موجب تبصره چهارم این ماده، مرتکبین جرایم موضوع این ماده و تبصره های یک تا سه و کلیه شرکا و معاونین هر یک از جرایم مزبور، علاوه بر مجازاتهای مقرر، حسب مورد به محرومیت از هرگونه خدمات دولتی یا انفصال ابد از آنها محکوم خواهند شد.

به علاوه، به موجب تبصره "۵" این ماده، هیچیک از مجازات های مقرر در این قانون قابل تعلیق نبوده، همچنین اعدام و جزای مالی و محرومیت و انفصال دایم از خدمات دولتی و نهادهای، از طریق محاکم قابل تخفیف یا تقلیل نمی‌باشد.

۲ _ مجازات قاچاق کالا و ارز موضوع ماده (۲) قانون مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام: در مورد قاچاق کالا و ارز موضوع بندهای "الف" و "ب" از ماده (۲) قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی، دادگاه در صورت کشف قاچاق، اعم از کالا و ارز، بر اساس اعلام و شکایت اداره های مأمور وصول درآمد دولت یا سازمان هایی که به موجب قانون مبارزه با قاچاق، شاکی محسوب می‌شوند، مکلفند حداکثر ظرف پنج روز پس از احراز قاچاق، نسبت به تکمیل پرونده اقدام و براساس جرایم و مجازاتهای مقرر در قوانین مربوط و این قانون، به ترتیب زیر نسبت به تعیین مجازات مرتکب قاچاق عمل نماید.

الف) در مواردی که بهای کالا و ارز قاچاق، معادل ده میلیون ریال یا کمتر باشد، ادارات و سازمان های ذی ربط به ترتیبی که در آیین نامه اجرایی این قانون تعیین خواهد شد فقط به ضبط کالا و ارز به نفع دولت اکتفا می کنند.

ب) در مواردی که بهای کالا و ارز قاچاق از ده میلیون ریال تجاوز کند، چنانچه در مرحله اداری حاضر به پرداخت جریمه باشد با احتساب دو برابر بهای آن به عنوان جزای نقدی نسبت به وصول جریمه و ضبط کالا و ارز به تربیتی که در آیین نامه اجرای این قانون خواهد آمد، اقدام و از تعقیب کیفری متهم از حیث عمل قاچاق و شکایت علیه وی صرف نظر می شود.

ولی در صورت اعتراض محکوم علیه مشمول بندهای (الف) و (ب) می توانند حداکثر ظرف مدت دوماه به مراجع صالح قضایی شکایت نمایند، در صورت براءت، اصل کالا یا قیمت آن به نرخ روز صدور حکم و معادل ریالی ارز به نرخ رسمی و جزای پرداختی مسترد می گردد.

و در هر حال، اعتراض صاحبان کالا و ارز قاچاق، مانع از عملیات اجرایی نسبت به ضبط و اخذ جریمه و فروش و واریز وجوه و سایر اقدامات نخواهد شد.

در صورتی که متهم حاضر به پرداخت جریمه در مرحله بند (ب) نباشد، پرونده متهم جهت تعقیب کیفری و وصول جریمه حداکثر ظرف پنج روز از تاریخ کشف، به مراجع قضایی ارسال می گردد. در صورت اثبات جرم، علاوه بر حبس متهم و ضبط کالا یا ارز، جریمه متعلقه که به هر حال از دو برابر بهای کالای قاچاق یا ارز کمتر نخواهد بود، دریافت می گردد.

ضمناً، مجازات حمل کالای قاچاق که جرم مستقلی محسوب می شود، به موجب ماده (۳) این قانون، مقرر است هرگاه اموالی که به موجب قانون، قاچاق تلقی می شود، با هر نوع وسیله نقلیه حمل شود، چنانچه قرآینی از قبیل (جاسازی یا مقدار کالای قاچاق) حاکی از اطلاع حامل کالای قاچاق وجود داشته باشد، وسیله نقلیه توقیف و با حکم مراجع قضایی، حامل، به پرداخت جریمه ای تا معادل دوبرابر قیمت کالا محکوم خواهد شد. چنانچه ظرف مدت دو ماه از تاریخ صدور حکم، جریمه پرداخت نشود، از محل فروش وسیله نقلیه برداشت خواهد شد. به علاوه، در اجرای ماده (۴) قانون یاد شده، مراجع قضایی مکلفند پس از دریافت شکایت، حداکثر ظرف مدت یک ماه نسبت به صدور حکم اقدام و مراتب را به گمرگ یا سایر اداره های ذی ربط اعلام نمایند.

گفتار دوم

ضمانت های کیفری قاچاق کالاهای خاص

در پاره ای از قوانین جزایی متفرقه موضوعه، ملاحظه می شود که قانونگذار برای مقابله با قاچاق برخی از کالاهای خاص از قبیل اسلحه و مهمات، مواد مخدر، اقدام برای مخفی کردن یا حمل

یا نگهداری یا ترانزیت آنها، در مواد قانونی مربوط مطلقاً ممنوع و ضمانت‌های کیفری شدید و سنگینی را برای مرتکبین این قبیل قاچاق پیش بینی و برقرار کرده است. در این مقال به برخی از آنها اشاره می‌کنیم.

۱ _ مجازات قاچاق اسلحه و مهمات جنگی:

تا قبل از تصویب و اجرای قانون تشدید مجازات قاچاق اسلحه و مهمات و قاچاقچیان مسلح مصوب ۱۳۵۰/۱۱/۲۶ مجازات اسلحه و مهمات جنگی را قانونگذار در ماده (۴۳) از فصل دوم مجازات مرتکبین قاچاق مصوب سال ۱۳۱۲ پیش بینی کرده بود. اما این مصوبه از تاریخ تصویب و اجرای قانون تشدید مجازات قاچاق اسلحه و مهمات و قاچاقچیان مسلح در سال ۱۳۵۰ لغو گردیده است و در حال حاضر مجازات قاچاق اسلحه و مهمات به موجب ماده (۱) این قانون، وارد کردن یا خارج کردن اسلحه و مهمات جنگی و مواد منفجره و محترقه و فشنگ و تفنگ شکاری ممنوع است مگر با اجازه دولت، و چنانچه یک یا چند نفر بدون اجازه، یکی از اشیای مذکور را وارد یا خارج کنند حسب مورد به مجازات‌های زیر محکوم می‌شوند.

۱ _ هرگاه مرتکب یا مرتکبین که لااقل یک نفر از آنها مسلح باشد در مقابل قوای دولتی مقاومت مسلحانه نمایند، به اعدام و اگر مقاومت نمایند به حبس با کار از ۳ تا ۱۵ سال محکوم می‌شوند.

۲ _ هرگاه مرتکب یا مرتکبین هیچ یک مسلح نباشند، در مورد اسلحه و مهمات جنگی و مواد منفجره به حبس جنایی درجه یک از سه تا ده سال و در مورد تفنگ و فشنگ شکاری و مواد محترمه به حبس عادی از سه ماه تا سه سال محکوم می‌شوند.

تبصره ۱ _ کسانی که هنگام ورود به کشور یکی از اشیای مذکور در این ماده را با خود داشته باشند و به مأمورین مربوط اعلام نمایند مشمول مقررات این ماده نبوده و در مورد اشیایی که همراه دارند طبق مقررات مربوط اقدام می‌شود.

تبصره ۲ _ انواع اسلحه سرد جنگی و شکاری و مواد منفجره و محترقه مشمول مقررات این قانون از طرف وزارت جنگ تعیین و اعلام می‌شود (اصلاحی مصوب ۱۳۵۴/۴/۳)

ماده (۲) خرید و فروش یا نگهداری یا حمل و نقل و مخفی کردن یا ساختن هریک از اشیای مذکور در ماده یک به طور غیرمجاز ممنوع است و مرتکب حسب مورد مشمول مقررات مذکور در بند "۲" ماده (۱) می‌باشد.

تبصره _ اشتغال به کسب برای ساختن و تعمیر یا خریدن و فروش هر نوع اسلحه مجاز، ممنوع است مگر با اجازه وزارت جنگ؛ متخلفین به حبس عادی از سه ماه تا سه سال محکوم خواهند شد.

۲ _ مجازات قاچاق طلا و نقره و ارز و جواهرات:

تا قبل از به ثمر رسیدن انقلاب اسلامی، کیفر قاچاق طلا و نقره را قانونگذار در ماده (۴۴) از فصل سوم قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب ۱۳۱۲/۱۲/۲۹ به طور مجزا از قاچاق سایر کالاهای تجاری پیش‌بینی و تعیین کرده بود و مراجع کیفری دربرخورد با کسی که طلا یا نقره را به طور قاچاق وارد کشور می‌کرد و یا از کشور خارج می‌نمود، در صورت کشف و تعقیب، عمل مرتکب را مشمول مجازات مقرر در ماده (۴۴) قانون مجازات مرتکبین قاچاق تشخیص و حکم مقتضی صادر می‌کردند.

اما بعد از انقلاب اسلامی، با تصویب لایحه قانونی راجع به ارزها و طلا و نقره‌آلات و جواهراتی که توسط سازمان های ذی‌ربط از مسافرین و یا قاچاقچیان به هنگام ورود یا خروج و یا در داخل کشور کشف و ضبط می‌کردند، مصوب ۱۳۵۹/۴/۲۵ که به موجب تبصره آن از تاریخ ۱۳۵۹/۱/۱ لازم الاجرا بود، و بر طبق این مقرر ماده (۴۴) قانون مجازات مرتکبین قاچاق سال ۱۳۱۲ لغو گردد. و بدین ترتیب، زیر بنای قانونی مبارزه با قاچاق طلا و نقره و ارز و جواهرات با تصویب این قانون ریخته نشده و قاچاق ارز که تا قبل از انقلاب به جهات مختلفی که در اینجا مجالی برای طرح آن نیست، در کشور ما وجود نداشت. اما بعد از انقلاب، به علت جنگ تحمیلی و حصر اقتصادی و عوامل دیگری رواج پیدا کرده بود که قانونگذار ناگزیر از وضع و تصویب لایحه قانونی مزبور شد و متعاقب آن بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مسئولیت تحویل گرفتن کلیه ارزها و طلا و جواهرات مکشوفه را عهده‌دار شد و این موضوع تا زمان تصویب قانون تأسیس سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی و اساسنامه آن مصوب ۱۳۷۰/۱۰/۲۴ که به موجب ماده (۳۱) این قانون مقرر می‌دارد:

«کلیه دستگاهها و مراجع قضایی کشور مکلفند وجوه ریالی و ارزی که تحت عنوان قاچاق کشف و یا تحت عنوان جرایم اخذ می‌گردد و همچنین کلیه وجوه ارزی و ریالی که بابت جرمه اجناس قاچاق، احتکار و به نفع دولت ضبط قطعی شده یا می‌شوند را بلافاصله بدون دخل و تصرف تا تعیین تکلیف قطعی از طرف مراجع قضایی به حساب خزانه که به همین منظور افتتاح می‌شود واریز نمایند. همچنین دستگاههای مذکور مکلفند کلیه مسکوکات طلا و نقره، شمش طلا و جواهرات و اموال موضوع این قانون را بلافاصله و بدون دخل و تصرف یا تنظیم صورت مجلس که به امضای دادستان مربوط و رئیس اداره امور اقتصادی و دارایی یا نمایندگان آنها خواهد رسید، به سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی تحویل دهد.

بدین ترتیب، بر طبق این مقرر، سازمان اموال تملیکی مسئولیت تحویل گرفتن مسکوکات طلا و نقره و شمش طلا و جواهرات قاچاق کشف شده را عهده‌دار شده و خزانه‌داری کل کشور نیز تحویل‌گیرنده ارزهای قاچاق کشف شده گردیده‌اند. در نتیجه، لایحه قانونی مصوب

۱۳۵۹/۴/۲۵ راجع به ارزشها و طلا آلات و جواهرات کشف شده ملغی‌الاثربوده است. اما نحوه تعقیب مرتکبین قاچاق ارز و طلا و نقره و جواهرات در حال حاضر براساس مندرجات مواد (۱) و (۲ و ۳ و ۶) قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق، رسیدگی به قاچاق طلا و نقره و ارز و جواهرات از لحاظ احراز مجرمیت مباشر، شرکا و معاونین قاچاق کالاهای مذکور و همچنین از نظر وصول جزای نقدی و سایر مجازاتها، متهم به قاچاق طلا و نقره و ارز و جواهرات با رعایت قانون مجازات اسلامی بر حسب مورد در چارچوب مقررات قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق، دادگاه حکم مقتضی را صادر خواهد کرد.

۳_ مجازات قاچاق مشروبات الکلی:

در حال حاضر در نظام کیفری جمهوری اسلامی ایران، خرید یا حمل یا نگهداری مشروبات الکلی یکی دیگر از کالاهایی است که به موجب ماده (۷۰۲) قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۵، مرتکب آن به سه تا شش ماه حبس یا ۷۴ ضربه شلاق محکوم می‌شود. ضمناً به موجب ماده (۳) قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز، حمل هر نوع کالای قاچاق، از آن جمله مشروبات الکلی، جرم مستقل محسوب می‌گردد. به علاوه، به موجب ماده (۷۰۳) قانون مجازات اسلامی سال ۱۳۷۵، هرکس مشروبات الکلی را بسازد یا بفروشد یا از خارج وارد کند یا به سه ماه تا یک سال حبس و تا ۷۴ ضربه شلاق و از یک میلیون و پانصد هزار ریال تا شش میلیون ریال جزای نقدی یا یک یا دو مورد آنها محکوم می‌شود.

در مقام مقایسه مجازاتهای مقرر در مادتين (۷۰۲) و (۷۰۳) ملاحظه می‌شود که مجازات حبس سه ماه تا یک سال و تا (۷۴) ضربه شلاق مذکور در ماده (۷۰۳) نسبت به مجازات سه ماه تا شش ماه حبس و یا تا (۷۴) ضربه شلاق مذکور اختیاری در ماده (۷۰۲)، شدیدتر به نظر می‌رسد و چون ماده (۷۰۳) نسبت به ماده (۷۰۲) مؤخر است، نشانگر آن است که قانونگذار در خصوص وارد کردن مشروبات الکلی از خارج، نظر بر اعمال تشدید مقرر در ماده (۷۰۳) را داشته باشد؛ اما دادگاه می‌تواند با توجه به اختیار واگذاری (انتخاب یک یا دو مورد از مجازاتهای اصلی مقرر در این ماده) در عمل ممکن است بندرت از مجازات مشدد استفاده شود و این نحوه وضع و برقراری مجازات برای قاچاق مشروبات الکلی که در نظام اسلامی مطلق نوشیدن مسکر موجب حدّ خواهد شد و صرف نظر از زبانی که وارد کردن انبوه مشروبات الکلی از خارج به اقتصاد کشور وارد می‌کند، قابل دفاع نباشد.

۴_ مجازات قاچاق اموال تاریخی _ فرهنگی:

از جمله کالاهایی که به عنوان کالای خاص موضوع قاچاق، مشمول مجازات مقرر در ماده (۵۶۱) قانون مجازات اسلامی سال ۱۳۷۵ خواهد شد، قاچاق اموال تاریخی _ فرهنگی است که طبق مندرجات این ماده، هرگونه اقدام مجرمانه برای خارج کردن این اموال از کشور هرچند به خارج کردن آنها نینجامد، قاچاق محسوب می گردد و مرتکب علاوه بر استرداد اموال به حبس از یک تا سه سال و پرداخت جریمه معادل دوبرابر قیمت اموال موضوع قاچاق نیز محکوم می گردد.

ضمناً، تشخیص ماهیت تاریخی، فرهنگی اموال، به موجب تبصره ذیل ماده (۵۶۱) بر عهده سازمان میراث فرهنگی است.

شایان ذکر است که مرتکبین جرایم موضوع قاچاق میراث فرهنگی، به موجب بند (د) قانون مجازات اخلاگران در نظام اقتصادی کشور، هرگونه اقدام به قصد خارج کردن میراث فرهنگی اگر چه به خارج کردن آن نینجامد قاچاق محسوب و کلیه اموالی که برای خارج از کشور در نظر گرفته شده است مال موضوع قاچاق تلقی و به سود دولت ضبط می گردد. به علاوه، به موجب عبارت قسمت اخیر ماده (۲) قانون مجازات اخلاگران در نظام اقتصادی کشور، دادگاه می تواند علاوه بر جریمه مالی و حبس مرتکب قاچاق اموال تاریخی، فرهنگی، مرتکب را به ۲۰ تا ۷۴ ضربه شلاق در انتظار عمومی محکوم نماید.

گفتار سوم

ضمانت های کیفری تخلفات کیفری

تعریف تخلف گمرکی:

تخلف گمرکی عبارت است از اعلام اظهارات برخلاف واقع یا تسلیم اسناد نادرست به گمرک از طرف صاحبان کالا درحین تنظیم و تسلیم اظهارنامه گمرکی، که موجب عدم وصول حقوق گمرکی و سود بازرگانی به میزان واقعی آن می گردد.

مجازات تخلف گمرکی برخلاف قاچاق کالا و ارز، صرفاً از نوع جریمه نقدی است که معادل حداقل ده درصد و حداکثر صد در صد ضرر و زیان مالی وارده شده به درآمد دولت است.^(۱) شایان ذکر است تدوین کنندگان ماده واحده اصلاحی (۲۶۲) آیین نامه امور گمرکی مصوب ۱۳۸۰/۱/۱^(۲)

در کنار جریمه نقدی، از اصطلاح (جریمه انتظامی) استفاده کرده اند و میزان آن را که با نظر رئیس گمرک و با توجه به اوضاع و احوال تخلف و عنایت به تبصره دوم از ماده (۲۶۹) آیین نامه امور گمرکی

است، مبلغی است که حداقل آن (۱۰۰/۰۰۰) ریال و حداکثر آن (۱/۰۰۰/۰۰۰) ریال خواهد بود، به عنوان جریمه انتظامی از متخلف اخذ خواهد شد.

بنابراین، این دو عنوان، یعنی «جریمه نقدی» با «جریمه انتظامی» از نظر میزان وجهی که متخلف مکلف به پرداخت آن است متفاوتند و نباید آنها را یکی دانست.

به علاوه، تخلف گمرکی که به موجب ماده (۲۷) قانون امور گمرکی موجب اخذ جریمه نقدی از صاحبان کالا که در حین ترخیص آن در گمرک مبادرت به تنظیم اظهار نامه برخلاف واقع می نمایند، می گردد،

میزان آن در آیین نامه اجرایی امور گمرکی زیر عنوان قسمت ششم برطبق مواد (۲۶۲) الی (۲۷۶) این آیین نامه پیش بینی و تعیین می گردد؛ و در هر حال میزان آن نباید از یک مابه التفاوت مبلغ اظهار شده با آنچه واقعاً باید پرداخت شود، تجاوز کند. به موجب تبصره ماده (۲۶۲) آیین نامه مذکور، در صورتی که تخلفات مذکور در این ماده مربوط به نوع جنس بوده و توأم با تسلیم اسناد یا سیاهه نادرست باشد و تا یک سال بعد از خروج کالا از گمرک این موضوع کشف شود، ترتیب مطالبه مابه التفاوت و جریمه و وصول آن و صدور اجرائیه و نحوه اعتراض و انجام عملیات اجرایی برطبق تبصره "۲" ماده (۱۶) خواهد بود.

نکته قابل ذکر در بحث اخذ جریمه از متخلفین از مقررات گمرکی _ که نباید آن را نادیده گرفت _ این است که تخلف گمرکی با جرم قاچاق کالا متفاوت بوده و مجازات تخلفات گمرکی منحصرأً پرداخت «جریمه نقدی» است؛ زیرا در عمل، در بعضی از موارد، وقوع تخلف در حین تنظیم اظهارنامه گمرکی و تسلیم اسناد مربوط برای ترخیص کالا از ناحیه صاحبان کالا اجتناب ناپذیری باشد. به همین لحاظ، مأمورین گمرک موظف به رسیدگی به محتوای اسناد و اظهار نامه تسلیمی و بازدید از کالا هستند تا بدین وسیله خطر اشتباه احتمالی اظهارات صاحبان کالا را در اظهارنامه از بین ببرند تا با اقدامات دقیق خود به صاحبان کالا و تنظیم کنندگان اظهارنامه اطمینان بدهند که دقت های لازم را در تطبیق محتوای اظهار نامه با کالا عمل خواهند آورد و در صورت کشف فساد و مطلب خلاف واقع، اخذ جریمه برای این قبیل اقدامات صاحبان کالا که تخلف گمرکی محسوب می شود، اجتناب ناپذیر است و میزان حداقل جریمه ده درصد و حداکثر صد در صد مابه التفاوت مبلغ اظهار شده در اظهارنامه است؛ و در موارد استثنایی، حداقل جریمه پنجاه درصد و حداکثر آن صد در صد به ترتیبی است که در مواد (۲۶۸) و (۲۶۹) آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی پیش بینی شده است.

به علاوه؛ هرگاه در ضمن کالایی که منظمأً به گمرگ وارد گردیده، کالایی مشاهده شود که در اظهارنامه اجمالی و فهرست کل بار یا بارنامه وسیله نقلیه ذکری از آن نشده باشد و یا

برعکس، کالایی در اظهارنامه اجمالی و فهرست کل بار یا بارنامه وسیله نقلیه ذکر شود، ولی آن کالا به گمرک تحویل نگردیده و برای توضیح علت اختلاف مورد بحث ظرف شش ماه اسناد و مدارک مورد قبول گمرک از طرف مؤسسه حامل کالا ارائه شود، به موجب ماده (۲۸) قانون امور گمرکی، حسب مورد به شرح زیر رفتار خواهد شد:

۱) در مورد اضافه تخلیه، به ضبط جنس اضافی اکتفا خواهد شد و در مورد کسر تخلیه، مبلغ جریمه برای کالای مجاز عبارت خواهد بود از یک برابر ونیم وجوهی که به ترخیص قطعی کالا تعلق می گیرد مشروط بر این که از یک برابر سیف (CAF) تجاوز نکند.

و در مورد کالای ممنوع ورود یا غیرمجاز، جریمه معادل دو برابر سیف (CAF) کالا خواهد بود. ۲) چنانچه ظرف مهلت مقرر با توجه به اوضاع و احوال یا ارائه اسناد و مدارک مورد قبول گمرک، ثابت گردد که نسبت به اختلاف سوءنیتی نبوده باشد، گمرک می تواند در مورد اضافه برای هر عدل یا بسته ده ریال که حداکثر از پنج هزار ریال تجاوز نکند و نسبت به کسری برای هر عدل یا بسته پنجاه ریال که حداکثر از بیست هزار ریال تجاوز نکند، جریمه اخذ و اجازه اصلاح اظهارنامه اجمالی را بدهد^(۳)

به موجب تبصره "۱" ماده (۲۸)، در مورد کسری اگر کالا در مدت مقرر به یکی از گمرکات کشور تحویل شود و یا معلوم گردد که کسری در اثر عدم امکان تخلیه ناشی از پارگی عدل ها و یا شکستگی صندوق و لفاف و نظایر آن و یا فاسد بودن کالا بوده است، از اخذ جریمه صرف نظر می شود و مطابق تبصره دوماده مزبور، مسئول پرداخت جرایم مقرر فوق، در مورد مؤسسات حمل و نقل که دارای نمایندگی در ایران هستند، نمایندگی های مزبور خواهند بود و در مورد وسایط نقلیه که نمایندگی رسمی ندارند، اداره گمرک می تواند به منظور وصول جرایم احتمالی تأمین لازم اخذ نماید.

(ادامه دارد)

پی نوشت ها:

- ۱ _ برای اطلاع بیشتر، به مندرجات ماده (۲۷) قانون امور گمرکی مراجعه شود.
- ۲ _ قانون امور گمرکی و آیین نامه اجرایی آن، چاپ و نشر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سال ۱۳۷۲، ص ۶.
- ۳ _ طبق مقررات اصلاحی آیین نامه، وجوه مأخوذه از هر عدل یا بسته اعم از کسر یا اضافه به مبلغ (۵۰۰) ریال بوده مشروط به این که در هر صورت کلاً از پانصد هزار ریال (۵۰۰/۰۰۰) تجاوز نکند، تغییر یافته است.